

Hallituksen toimintakertomus Tilivuonna 2016

1. TOIMINTAYMPÄRISTÖ 2016

1.1 Valtakunnallinen

Vuonna 2016 talouden kehitys oli ennakoitua parempaa ja Suomen talous palasi monen vuoden jälkeen kasvu-uralle. Kasvu perustui kotimaiseen kysyntään, erityisesti yksityisen kulutuksen kasvuun, ja rakennusalan investointeihin. Vienti kuitenkin jäi maailman kaupan kasvua hitaammaksi. Kulutuksen kasvua tukivat mm. kotitalouksien reaalitulojen kasvu, ennakoitua parempi työllisyyskehitys ja kuluttajien luottamuksen vahvistuminen omaan talouteen ja Suomen kehitykseen. Myös vähittäiskauppa kääntyi viime vuonna lievästi kasvuun. Vuoden 2016 alussa vapautuneita aukioita hyödynnettiin erityisesti päivittäistavara- ja tavaratalokaupassa ja ne onnistuivat kasvattamaan hieman liikevaihtoaan hintakilpailusta huolimatta.

Suomi on päässyt kasvu-uralle, mutta kirittävää riittää. Lähivuosina kasvun odotetaan jäävän aiempia noususuhdanteita selvästi vaimeammaksi. Viennin odotetaan lähtevän maltilliseen kasvuun Suomen vientimaiden kysynnän elpyessä. Maailman talouteen liittyy kuitenkin poliittisia ja taloudellisia epävarmuuksia, jotka voivat vaikuttaa viennin kehittymiseen. Suomen julkisen talouden epätasapaino ei kuitenkaan korjaannu ilman viennin ja investointien vahvempaa elpymistä. Vuonna 2017 yksityisen kulutuksen kasvua Suomessa hidastaa käytettävissä olevien tulojen vähentyminen. Tähän vaikuttavat mm. inflaation nopeutuminen ja kilpailukyky sopimuksen mukaiset pienet sopimuskorotukset. Työllisyyden ennakoitaan kuitenkin kehittyvän parempaan suuntaan. Vähittäiskaupan ennakoitaan lähivuosina kasvavan maltillisesti. Kasvu on kuitenkin riippuvainen työllisyyden kehityksestä.

1.2 S-ryhmän kehitys

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja SOK tytäryhtiöineen. S-ryhmän veroton vähittäismyynti oli vuonna 2016 11 020 miljoonaa euroa, jossa on kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 2,0 prosenttia.

S-ryhmän veroton vähittäismyynti	Milj. €	+/- % ed.v.
liiketoiminta-alueittain		
Prisma*	3 451	+3,5
S-market	3 322	+4,9
Sale ja Alepa	978	+0,7
Muu marketkauppa	5	+2,2
Market-kauppa yhteensä*	7 755	+3,7
Rautakauppa	197	+4,0
Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa	1 543	-4,1
Tavaratalo- ja erikoisliikekauppa	300	+1,7
Matkailu- ja ravitsemiskauppa*	793	-1,1
Auto- ja autotarvikekauppa	339	+9,8
Maatalouskauppa	76	-28,9
Muut	15	+2,4
S-ryhmä yhteensä*	11 020	+2,0

*Sisältää lähialueiden (Baltia ja Pietari) vähittäismyyntin

S-ryhmässä oli joulukuun lopussa 1 633 toimipaikkaa, kun niitä oli 1 632 edellisen vuoden vastaavana ajankohtana.

Alueosuuskauppojen lukumäärä oli vuoden 2016 lopussa 20 ja paikallisosuuskauppojen seitsemän.

Bonusjärjestelmään kuuluviin osuuskauppoihin liittyi vuoden 2016 aikana 97028 uutta jäsentä. Asiakasomistajien kokonaisjäsenmäärä oli vuoden lopussa 2 292 039. Bonusta asiakasomistajille maksettiin yhteensä 353 miljoonaa euroa.

S-ryhmän investoinnit olivat 511 miljoonaa euroa, kun ne vuotta aikaisemmin olivat 558 miljoonaa euroa.

S-ryhmän yhteenlaskettu konsolidoimaton tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 292 miljoonaa euroa voitollinen, kun tulos edellisenä vuonna oli 299 miljoonaa euroa. Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 269 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 289 miljoonaa euroa. SOK-yhtymän tulos ennen veroja (IFRS) oli 23 miljoonaa euroa voitollinen, kun se edellisenä vuonna oli 9 miljoonaa euroa.

1.3 Koillismaan Osuuskaupan toimialue strategia, toimipaikat ja ympäristöasiat

Koillismaan Osuuskaupan toimialueella vuonna 2016 taloudellinen aktiviteetti alkoi hieman vilkastua verrattuna parin edellisen vuoden tilanteeseen. Silti talouskehitys oli valtakunnallista keskiarvoa hitaampaa sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Työllisyystilanne pysyi haasteellisena, vaikkakin parani hieman edelliseen vuoteen verrattuna, ja myös investointien sekä rakentamisen taso jäi vielä taantumaa edeltävää aikaa alhaisemmaksi, joskin myös uudisrakentamishankkeita aloitettiin selvästi paria edeltävää vuotta enemmän. Matkailijamäärät olivat selkeässä kasvussa sekä kotimaisten että ulkomaisten matkailijoiden osalta, mutta niissäkään ei vielä päästy taantumaa edeltävään tasoon. Matkailijoiden määrän kasvuun on vaikuttanut mm. Pohjois-Suomen imagon paraneminen, aasialaisten matkailijoiden määrän selkeä kasvu sekä Suomen hyvä turvallisuustilanne. Julkishallinnon osalta päätettävänä on monia rakenteellisia uudistuksia, mm. SOTE-ratkaisu, jonka vuoksi yhteistyörakenteet ovat edelleen osittain selkiintymättömiä. Yleisesti ottaen alueen kuntien taloustilanne on pysynyt suhteellisen vakaana, mutta tässä asiassa kuntien välillä on melko suuria eroavaisuuksia.

Toimintavuoden aikana toteutuneiden investointien määrä lähti hienoiseen kasvuun. Lisäksi suunnitteilla ja valmisteilla on useita suuria investointihankkeita, joilla on toteutuessaan suuri merkitys alueen elinvoimaisuuden lisäämisessä. Merkittäviä hankkeita ovat mm. Taivalkoskella Telatek Oy:n laajennus sekä Mustavaaran kaivos, Kuusamossa Rukan gondolihissihanke sekä Itä-Rukan kaavoitus ja Kemijärvellä Keitele Group Oy:n laajennus sekä biojalostamohanke. Näiden lisäksi usealla Osuuskaupan toimialueen paikkakunnalla on pienempiä jo toteutuneita sekä suunnitteilla olevia investointihankkeita.

Koillismaan Osuuskaupan toimialueella suuria haasteita ovat edelleen väestön väheneminen muuttotappion kautta sekä alueen kuntien suhteellisen korkea työttömyysaste. Keskimääräinen työttömyysaste Koillismaan Osuuskaupan toimialueen kunnissa oli vuonna 2016 16,9 %. Vuonna 2015 työttömyysaste oli keskimäärin 18,4 %. Alueen kuntien asukasluvut pienenevät edelleen. Vuoden 2016 aikana väestö väheni 483 hengellä. Vuonna 2015 väestön väheneminen oli 520 henkilöä. Alueosuukskaupan perustamisesta (1984) lähtien väestö on pienentynyt 18 002 hengellä kokonaismäärän ollessa 31.12.2016 seitsemän kunnan alueella yhteensä 36 402. Väestön poismuutto suuntautuu lähinnä pääkaupunkiseudulle sekä lähialueen kaupunkikeskuksiin, kuten Ouluun ja Rovaniemelle. Loppuvuodesta 2015 alkaen uutta väestöä alueelle on kuitenkin tullut mm. pakolaistilanteen vuoksi.

Koillismaan Osuuskaupan strategia päivitettiin ja hyväksyttiin Osuuskaupan hallituksessa sekä hallintoneuvostossa loppuvuonna 2016. Koillismaan Osuuskaupan strategian päivitys muodostuu seuraavista pääkohdista: Ihmisten johtaminen, kilpailukyvyyn parantaminen, keskeiset tehostamistoimenpiteet ja resurssitarve. Strategiaa toteutetaan vuosina 2016-2018 seuraavien muutosohjelmien avulla: työtuntiohjaus, yhteisten kulujen vähentäminen, myynnin ja keskittämisen kasvattaminen marketkaupassa sekä halpuutuksen jatko. Strategian mukaiset tavoitteet ja painostealueet on huomioitu kaikessa toiminnassa.

Koillismaan Osuuskaupan edustajisto käsitteli ja hyväksyi osuuskunnan uudet säännöt kokouksissaan marraskuussa 2015 sekä toukokuussa 2016.

Koillismaan ydinliiketoiminnan muodostaa marketkauppa. Market-toimialan liikepaikat ovat kohtuullisen uusia ja hyvässä kunnossa. Ne sijaitsevat kuntien keskeisimmillä liikepaikoilla. Rakennusten teknisen kunnan sekä toimivuuden lisäksi niissä on panostettu mm. energiatehokkuuteen. Suurin yksittäinen market-toimipaikka on Prisma Kuusamo. Se on valmistunut vuonna 2001 ja sitä on laajennettu vuonna 2010. Lisäksi Koillismaan Osuuskaupan market –verkosto käsittää viisi S-markettia ja kolme Sale –myymälää. Uusin S-market investointi toteutui Kemijärvellä, jossa avattiin täysin uusi, nykyaikainen S-market Uitto helmikuussa 2016. Investointi rahoitettiin ns. kiinteistöleasing –hankkeena. S-market Ruka uudistettiin sisätiloiltaan täysin kesän 2016 aikana. Samalla myyntipinta-alaa laajennettiin huomattavasti ja tekniikkaa uudistettiin. S-market Kuusamo muutettiin Sale –konseptiin Kuusamon Torikeskuksessa. Tämä mahdollisti asiakkaiden tarpeisiin sopivamman tuotevalikoiman käyttöönoton. Pt-kaupassa on osallistuttu S-ryhmän strategiseen hintojen halpuuttamiseen tammikuusta 2015 alkaen. Halpuuttaminen on pienentänyt pt-kaupan suhteellista katetta, mutta tuonut selkeää kasvua volyymeihin ja sitä kautta myös kokonaiskate on kasvanut. Market –toimipaikkojen aukioloaikoja on pidennetty lainsäädännön muutoksen myötä. Kauppojen aukioloaikaolosuhteiden vapauttaminen tuo uusia mahdollisuuksia myynnin lisäämiseen, mutta kasvattaa myös henkilöstökustannuksia.

Liikennemyymälä- ja polttonestekauppaa Koillismaan Osuuskauppa harjoittaa kahdessa yksikössä: ABC-Kuusamossa ja ABC-Kemijärvellä. ABC –liikenneasemakiinteistöjen omistussuhteissa tapahtui muutos tammikuussa 2015. Koillismaan Osuuskauppa teki leasingvuokrasopimukset kaikkien kolmen kiinteistön lunastamisesta kiinteistöjen uuden omistajan kanssa. Aiemmin kiinteistöissä on toimittu vuokralla. Järjestely alentaa huomattavasti kiinteistöjen vuosittaisia pääomakustannuksia. Liikennemyymäläkauppa on ollut tuloskehitykseltään haasteellista ja sitä on jouduttu sopeuttamaan vallitsevaan kysyntään. Mm. kauppojen aukioloaikojen muutos on vaikuttanut erityisesti liikennemyymälöiden marketkauppaan. ABC-Kemijärven osalta liikenneaseman liiketilasta on huomattava osa vuokrattu ulkopuoliselle toimijalle ja samalla ABC-market on supistettu kioskityyppiseksi myymäläksi. Muutoksella on tehostettu henkilöstön käyttöä ja parannettu toiminnan tuloksellisuutta. ABC-Taivalkosken toiminta on lopetettu kokonaisuudessaan lokakuussa 2015 ja ravintolatoiminta on myyty sekä n. puolet kiinteistöstä on vuokrattu ulkopuoliselle toimijalle. Polttoainemyynti Taivalkoskella jatkuu ABC-automaattiasemana. ABC Kuusamo sekä ABC Kemijärvi on muutettu ns. Lähi! ABC konseptiin, joka mahdollistaa aiempaa suuremman päätäntävällän mm. aukioloaikojen ja tuotevalikoiman osalta. Edellämämainituilla järjestelyillä on positiivinen tulosvaikutus Koillismaan Osuuskaupalle. Kuusamon ja Kemijärven liikenneasemien lisäksi ABC-polttoainemyyntiä harjoitetaan viidellä ABC-automaattiasemalla: Taivalkoskella, Posiolla, Sallassa, Rukalla ja Käylässä. Keväällä 2017 koko S-ryhmässä käyttöönotettava ns. tankkausbonus –uudistus tulee parantamaan polttonestekaupan kilpailukykyä, koska Bonuksen uusi laskentatapa mahdollistaa polttoaineen myyntihinnan alentamisen.

Koillismaan Osuuskaupan hotellitoiminta on keskitetty Kuusamoon. Original Sokos Hotel Kuusamo palvelee asiakkaita Kuusamon keskustassa. Koillismaan Osuuskauppa vastaa hotellitoiminnasta. Ravintolaliiketoiminta sekä -tilat on vuokrattu ulkopuoliselle toimijalle. Kiinteistössä on lisäksi suuri määrä ulosvuokrattuja liiketiloja. Koillismaan Osuuskauppa luopui Ruka Ski Chaletsin majoitus- ja ravintolaliiketoiminnasta 1.9.2015 alkaen. Liiketoiminta on myyty ja liiketilat on myyty/vuokrattu ulkopuoliselle toimijalle. Järjestelyllä on positiivinen tulosvaikutus Koillismaan Osuuskaupalle.

Käyttötavarakaupan osalta rautakauppaa harjoitetaan Kuusamon S-raudassa. Huonekaluliike Stemma sijaitsee Kuusamossa, Torikeskus-kiinteistössä. Samassa kiinteistössä toimii myös kosmetiikkaliike Beauty Shop sekä kauneushoitola. Loppuvuonna kiinteistöön avattiin lisäksi jalkinemyymälä Qstep. Autoliike, Koillismaan Auto, toimii moderneissa vuokratiloissa Kuusamon Torangissa, joihin se muutti toukokuussa 2014. Autokaupalla on Mercedes-Benz, Mitsubishi sekä Citroen -edustukset. Koillismaan Osuuskauppa omistaa entisen autoliikkeen kiinteistön sekä sen viereisen tontin Kuusamon Luomantiellä. Nämä kiinteistöt sijaitsevat hyvällä liikepaikalla ja toimivat strategisena liikepaikkavarantona. Vanha autoliikekiinteistö samoin kuin S-market Kemijärven entinen liikekiinteistö on vuokrattu ulkopuoliselle toimijalle.

Koillismaan Osuuskauppa toimii S-Pankki Oy:n asiamiehenä. Kattavimmat pankkipalvelut saa Prisma Kuusamon asiakaspalvelupisteestä. Prismän pankkipiste uudistettiin uuden konseptin mukaiseksi pankkipisteeksi alkuvuonna 2015. S-Pankin asiointipisteet sijaitsevat Koillismaan Osuuskaupan market -toimipaikoissa. Lisäksi suuremmissa S-marketeissa (Taivalkoski, Posio, Kemijärvi, Salla) järjestetään säännöllisesti S-Pankin pankkipäiviä, jolloin asiakkaille kyetään tuottamaan normaalia kattavampia pankkipalveluja.

Kaupan kilpailutilanteessa Koillismaan Osuuskaupan toimialueella ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia edellisiin vuosiin verrattuna. Prisma Kuusamon läheisyydessä, Kuusamon Torangissa, on avattu jonkin verran uusia, lähinnä käyttötavarakauppaan keskittyviä liikkeitä. Muutamia pieniä kilpailijoita on lopettanut toimintansa. Kesko Oyj:n toteuttaman Suomen Lähikaupan oston vaikutukset kilpailutilanteeseen eivät ole kaikilta osin selvillä, koska kaikille myytäväksi määrätyille kaupoille ei vielä ole löytynyt ostajaa. Oletettavaa on, että joitain pienempiä lähikauppoja lopettaa toimintansa. Koillismaan Osuuskauppa on toteuttanut S-ryhmän kilpailustrategian mukaisia hinnanalennuksia tammikuusta 2015 alkaen. Halpuuttaminen tulee jatkumaan myös ensi vuonna. Kaupan aukioloaikojen vapauttaminen on vahvistanut suurten myymälöiden asemaa ja heikentänyt mm. liikenneasemien kannattavuutta.

Toiminnan riski- ja epävarmuustekijöitä ovat toimialeen väestön vähenemisestä ja korkeasta työttömyydestä johtuva heikko talouskehitys. Epävarmana pysyvä maailmantalous ja erityisesti Suomen jo useita vuosia heikkona pysynyt taloustilanne vähentää ihmisten kulutusmahdollisuuksia ja matkailua, joka taas vaikuttaa alueella olevaan väestöpotentiaaliin, turismiin ja siten myös

asiakasvirtoihin. Koillismaan Osuuskaupan toimialue kärsii muuttotappiosta ja keskimääräistä korkeammasta työttömyydestä. Alueen julkisen sektorin talouden kiristyminen sekä elinkeinoelämän toimintojen sopeuttaminen vaikuttaa myös alueen ostomahdollisuuksiin.

Koillismaan Osuuskauppa on huomionnut toiminnassaan ympäristölainsäädännön vaatimukset. Jätehuollon osalta on käytössä jätteiden lajittelu sekä kalustona ajanmukaiset jätepuristimet. Vuoden 2016 jätehuoltokustannukset olivat 129 tuhatta euroa. Jätehuollossa käytetään paikallisia sopimusurakoitsijoita. Kaikilla polttoaineen jakeluasemilla on voimassaolevat ympäristöluvut. Jatkossakin ympäristöasiat otetaan tärkeänä seikkana huomioon mm. uusien liikepaikkojen suunnittelussa. Kierrätyspisteiden perustaminen ja ylläpito siirtyi vuoden 2016 alusta kunnilta tuottajien vastuulle. Tuottaja edustaa Rinki Oy. Koillismaan Osuuskaupalla on Rinki Oy:n kanssa sopimus kierrätyspisteistä erikseen sovitussa Koillismaan Osuuskaupan toimipaikoissa.

2. KOILLISMAAN OSUUSKAUPAN TOIMINTA

Koillismaan Osuuskaupan veroton kokonaismyynti v. 2016 oli 83,3 miljoonaa euroa. Myynti alitti budjetin 0,9 miljoonalla eurolla eli n. yhdellä prosentilla, mutta ylitti edellisvuoden 0,5 miljoonalla eurolla eli n. yhdellä prosentilla. Koillismaan Osuuskaupan yksiköistä suhteellisesti eniten myynnit kasvoivat S-Market Uitossa, S-market Joki-Jussissa, Sale Kuusamossa ja S-raudassa.

Myynti kehittyi hyvin siihen nähden, että viime vuonna toimipaikkojen lukumäärä oli edellistä vuotta pienempi. Vuonna 2016 jatkunut halpuuttaminen kuitenkin osaltaan pienensi myynnin kasvua.

2.2 Konsernirakenne

Koillismaan Osuuskaupalla ei ole tytäryhtiöitä eikä ulkomaisia sivuliikkeitä.

2.3 Liikevaihto ja tulos

Koillismaan Osuuskaupan vuoden 2016 liikevaihto oli 82,3 miljoonaa euroa. Toiminnan tulos (alijäämä) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 0,5 miljoonaa euroa, sisältäen käyttöomaisuuden myyntivoittoja 0,09 miljoonaa euroa. Vuonna 2015 toiminnan tulos (alijäämä) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 0,88 miljoonaa euroa sisältäen käyttöomaisuuden myyntivoittoja 0,08 miljoonaa euroa.

Poistot ja arvonalentumiset olivat 1,75 miljoonaa euroa, ollen 0,2 miljoonaa euroa edellisvuotta pienemmät. Tilinpäätössiirtoina on kirjattu suunnitelman allittavia poistoja 0,5 miljoonaa euroa. Liikekirjanpidon tilikauden ylijäämä on 5 605,54 euroa. Hallitus esittää, että ylijäämä siirretään käyttörahastoon.

Tilikauden operatiivinen myyntikate oli 19,8 miljoonaa euroa (24,1 %), alittaen budjetin 0,1 miljoonalla eurolla ja ollen edellisen vuoden tasolla. Bonusta (netto) ostohyvityksenä kohdistettiin myyntikatteeseen 2,1 miljoonaa euroa. Edellisenä

vuonna kohdistettu Bonus oli 2,02 miljoonaa euroa. Luottotappiot pysyivät edelleen alhaisella tasolla ollen 9,9 tuhatta euroa.

Operatiivinen tulos oli 566 tuhatta euroa alijäämäinen, joka on 766 tuhatta euroa alle budjetoidun, mutta 420 tuhatta euroa yli edellisvuoden.

Operatiivinen rahoitustulos, 1 186 tuhatta euroa, alitti budjetoidun 669 tuhannella eurolla, mutta ylitti edellisvuoden 200 tuhannella eurolla.

Päivittäistavarakaupan tulos heikkeni edellisvuodesta ollen kuitenkin ylijäämäinen. Erikois- ja käyttötavarakaupan tulos heikkeni edellisvuodesta ollen alijäämäinen. Hotelli- ja ravintolatoiminnan tulos parani edellisvuodesta ollen alijäämäinen. Liikennemyymälä- ja polttonestekaupan tulos parani edellisvuodesta ollen alijäämäinen. Rautakaupan tulos parani edellisvuodesta ollen ylijäämäinen. Autokaupan tulos parani edellisvuodesta ollen alijäämäinen. Osuuskaupan kokonaistulos parani selvästi vuoteen 2015 verrattuna, mutta jäi edelleen alijäämäiseksi. Syynä alijäämaiseen tulokseen olivat budjetoitua suuremmat henkilökustannukset, jotka johtuivat mm. aukioloaikojen muutoksesta sekä kaupan toimintaprosessien tehostamistarpeista. Näihin asioihin tullaan kiinnittämään erityistä huomiota uuden strategian mukaisissa muutosohjelmissa, joiden toimeenpano on aloitettu jo vuoden 2016 loppupuolella. Strategian mukaisena tavoitteena on kääntää Osuuskaupan tuloskehitys positiiviseksi vuoden 2017 aikana.

Toiminnan tuloksellisuutta kuvaavista tunnusluvuista Koillismaan Osuuskaupan tulos (ali-/ylijäämä ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja) vuonna 2016 oli -0,6 % liikevaihdosta (-1,1 % v. 2015). Sijoitetun pääoman tuotto prosentti vuonna 2016 oli 0,6 % (-0,3 % v. 2015). Vakavaraisuutta kuvaava omavaraisuusaste oli 31.12.2016 28,4 % (27,9 % v. 2015). Muut tulosta ja taloudellista asemaa koskevat tunnusluvut esitetään tilinpäätöksen liitetietojen yhteydessä.

2.4 Investoinnit ja realisoinnit

Tilivuoden 2016 käyttöomaisuusinvestoinnit olivat 2,29 miljoonaa euroa. Edellisenä vuonna vastaava summa oli 0,42 miljoonaa euroa ja 0,93 miljoonaa euroa vuonna 2014.

Tilivuoden investointeihin sisältyi mm. S-market Rukan uudistus investointi, apteekki -liiketilän rakentaminen S-market Erätulen yhteyteen Sallaan ja Kemijärven uuden S-marketin kalusteiden hankinta sekä S-ryhmän logistiikkakeskuksen osakkeiden hankinta. Muilta osin investoinnit kohdistuivat lähinnä kiinteistöjen peruskorjauksiin, kalustohankintoihin ja energiatehokkuutta lisääviin hankkeisiin.

2.5 Rahoitus

Koillismaan Osuuskaupan taloudellinen ja rahoituksellinen asema on suhteellisen vakaa. Likvidit rahavarat olivat tilikauden lopussa yhteensä 2,0 miljoonaa euroa ja

edellisen vuoden lopussa 4,0 miljoonaa euroa. Tilikauden aikana ei nostettu uutta lainaa. Lainoja lyhennettiin suunnitelman mukaisesti, yhteensä 1,75 miljoonaa euroa. Vuotuiset lainanlyhennykset ovat tulevina vuosina n. 2,5 miljoonan euron suuruiset. Maksuvalmius on pysynyt hyvänä.

Nettorahoituskulut olivat 563 tuhatta euroa, missä vähennystä edelliseen vuoteen oli 182 tuhatta euroa.

Tilikauden lopussa korollinen vieras pääoma oli 17,7 miljoonaa euroa, jossa on vähennystä edelliseen vuoteen 1,7 miljoonaa euroa. Korkosuojaus on tällä hetkellä käytössä 4,8 miljoonan euron suuruiseksi lainapääomalle. Korollisen vieraan pääoman määrästä vuoden 2016 lopussa yli 50 % oli kiinteäkorkoista / korkosuojattua. Koillismaan Osuuskaupalla ei ole pääomalainoja eikä lähipiirilainoja eikä Koillismaan Osuuskauppa myöskään ole antanut kyseisiä lainoja.

Alkuvuonna 2017 on nostettu yhden miljoonan euron suuruinen laina. Kuluvan vuoden aikana tullaan nostamaan vielä kahden miljoonan euron suuruinen lainaerä. Näillä lainoilla on tarkoitus rahoittaa investointeja sekä kattaa kahden seuraavan vuoden lainanlyhennykset, jotka ovat yhteensä n. 4,5 miljoonaa euroa.

3. HENKILÖSTÖ

Koillismaan Osuuskaupan palveluksessa oli vuoden 2016 aikana vakituisia työntekijöitä keskimäärin yhteensä 196, joista osa-aikaisia oli 75. Heidän lisäksi KOK:ssa oli keskimäärin 90 tilapäistä työntekijää. Edelliseen vuoteen verrattuna henkilöstön määrä on hieman vähentynyt.

Henkilöstön jakautuminen toimialoittain:
(keskimäärin)

	<u>2016</u>	<u>2015</u>	<u>muutos</u>
Päivittäis- ja erikoistavarakauppa	232	201	+31
Majoitus- ja ravitsemistoimiala	11	11	0
Liikenneasematoimiala	32	43	-11
<u>Muu toiminta ja yleishallinto</u>	<u>11</u>	<u>11</u>	<u>0</u>
Yhteensä	286	266	+20

Henkilöstökulut vuonna 2016 olivat 9,1 miljoonaa euroa, josta palkat olivat 7,2 miljoonaa euroa (edellisvuonna 9,3 miljoonaa euroa ja 7,4 miljoonaa euroa). Henkilöstökoulutukseen käytettiin 55 tuhatta euroa. Laajat työterveyshuollon palvelut ja koko henkilöstöä koskeva terveysturva –vakuutus mahdollistavat nopean hoitopääsyn sairaustapauksissa. Koko henkilöstöä koskeva tulospalkkausjärjestelmä on otettu käyttöön vuoden 2016 alusta.

4. ASIAKASOMISTAJUUS

Koillismaan Osuuskaupan asiakasomistajien kokonaismäärä vuoden 2016 lopussa oli 12 915 (+ 3,1 %). Uusia asiakasomistajia liittyi vuoden aikana yhteensä 667 nettolisäyksen ollessa 392 asiakasomistajaa. Vuonna 2015 asiakasomistajien nettolisäys oli 256 asiakasomistajaa eli uusien asiakasomistajien määrä on kehittynyt erittäin myönteisesti.

Bonusmyynti vuonna 2016 oli 68,9 miljoonaa euroa. Lisäystä edelliseen vuoteen oli 1,8 %. Bonusta ja maksutapaetua maksettiin asiakasomistajille 2,5 miljoonaa euroa, jossa kasvua edelliseen vuoteen on 41 tuhatta euroa (1,7 %). Koillismaan Osuuskaupan talouspeitto on kehittynyt erittäin myönteisesti. Talouspeitto oli 31.12.2016 tilanteessa 72,5 % (31.12.2015: 70,4 %).

Osuuskunnalla on yksi osuuslaji. Osuuksien lukumäärä oli 31.12.2016 tilanteessa 12 915 kpl (31.12.2015: 12 523 kpl). Osuuspääoma oli 31.12.2016 tilanteessa 1 207 319,30 euroa (31.12.2015: 1 207 319,30 euroa). Osuuksiin ei liity erityisehtoja. Koillismaan Osuuskaupalla ei ole hallussaan eikä panttina omia osuuksiaan. Osuuspääoma koostuu jäsenten maksamista osuuspääomaan kirjattujen osuusmaksujen yhteenlasketusta määrästä. Vuoden 2015 alusta alkaen jäseneksi liittyneiden osuusmaksut on kirjattu sijoitetun vapaan pääoman rahastoon sisältyvään osuusmaksurahastoon.

Tilikauden aikana on palautettu osuuskunnan sääntöjen mukaisesti eronneille tai erotetuille jäsenille heidän maksamansa osuusmaksut välittömästi. Palautettujen osuuksien lukumäärä oli 275 kpl ja osuus kaikista osuuksista 2,1 % tilikauden lopun osuuksien määrästä. Palautettuja osuusmaksuja vastaavat osuudet on mitätöity. Osuudesta maksettu vastike vastaa jäsenen eroamishetkellä kertynyttä osuusmaksua, joka täyteen maksaneilla jäsenillä on 100 euroa. Palautettujen osuuksien yhteismäärä oli 26 418,79 euroa.

5. VUODEN 2017 TOIMINNASTA JA ODOTUKSISTA

5.1 Strategiset tavoitteet ja kehittämiskohteet

Koillismaan Osuuskauppa jatkaa tulevana vuosina syksyllä 2016 hyväksytyssä strategiassa määriteltyjen tavoitteiden läpivientiä. KOK:n tarkoitus on tuottaa kilpailukykyisiä palveluja ja etuja asiakasomistajille kannattavasti.

Osuuskaupan toiminnan perustana on osuustoiminnallinen liiketoimintamuoto ja asiakasomistajuus. Tavoitteena on kasvattaa asiakasomistajamäärää edelleen ja lisätä jo olemassa olevien asiakasomistajien ostojen keskittämistä. Asiakkuuksien johtaminen perustuu keskitettyyn ja suunnitelmalliseen toimintamalliin. Jokainen yksikkö tunnistaa asiakkuutensa ja osaa reagoida niissä tapahtuviin muutoksiin. Digitaalisten kanavien hyödyntämisessä tukeudutaan S-ryhmän yhteiseen strategiaan.

Asiakasomistajien palveluiden jatkuvuus varmistetaan kilpailukykyisten ja kannattavien liiketoimintojen avulla. KOK keskittyy nykyisten liiketoimintojen ja toimipaikkojen kasvuun ja kannattavuuteen vuosina 2016-2018. Lisäksi tutkimme ja toteutamme maltillisin panoksin kasvua ja asiakasomistajien tarjontaa parantavia toimintoja. Koillismaan Osuuskaupan tavoitteena on saavuttaa toiminnallaan strategiajakson 2016-2018 aikana 5,5 % sijoitetun pääoman tuotto. Vuoden 2018 jälkeen sijoitetun pääoman tuoton tavoite vastaa S-ryhmän yleistä tavoitetta. Liiketoiminnoilta edellytetään joka vuosi parantuvaa tuloksellisuutta sekä tappiollisilta liiketoiminnoilta uskottavaa polkua positiivisen tuloksen saavuttamiseksi. KOK:n hallitus seuraa liiketoimintojen toimenpiteiden riittävyttä ja tappiollisen toiminnan tulospolun uskottavuutta.

Osuuskauppa on markkinaepäkohtien ratkaisija ja/tai kirittäjä, koska pääoman tuotot käytetään asiakasomistajien hyväksi. Osuustoiminnallisuus tarkoittaa ennen kaikkea kilpailukykyisyyttä, kustannustehokkuutta ja jatkuvaa parantamista. Asiakasomistajien palkitseminen järjestetään S-ryhmän ryhmästrategian mukaisesti. Bonuspartnerien palvelut tuottavat kilpailukykyisiä etuja, jonka lisäksi asiakasomistajat saavat Bonusta. Bonuspartnereiden kilpailukykyisyyttä mittaamme tapauskohtaisesti määritellyin kriteerein vuosittain. Ajankohtaiset kampanjat ovat myynnin edistämisen lisäksi osa asiakasomistajien palkitsemista. Niiden määrää lisätään suunnitelmallisesti.

Tehokkaalla ja keskitetyllä työvuorosuunnittelulla on suuri rooli tulosparannuksen saavuttamisessa. Keskitetty työvuorosuunnittelu on otettu käyttöön Osuuskaupassa helmikuun 2017 alusta kaikkien market -toimipaikkojen osalta. Käyttöönottoa laajennetaan myös muihin yksiköihin vuoden 2017 aikana. Työtuntiohjauksen tehostamisella haetaan tulosparannusta sekä työvoiman kohdentamista oikeaan aikaan. Työvuorosuunnittelu toimii keskitetysti ja tukeutuen S-ryhmän marketketjuohjauksen tavoitetasoihin. Tavoitteena on nostaa tehokkuutta erityisesti market- ja liikennemyymälätoimialalla. Jokaisen henkilökunnan jäsenen osaaminen kartoitetaan. Työvuorosuunnittelu ja tehtävien jakautuminen perustuvat henkilökohtaiseen osaamiseen ja yksikön tarpeeseen. Henkilökuntaa koulutetaan säännöllisesti vastaamaan tarvetta. Myös eri toimipaikoissa tapahtuvaa työskentelyä edesautetaan.

Työtyytyväisyyttä kohennetaan järjestelmällisesti kaikissa yksiköissä puuttamalla työyhteisötutkimuksen perusteella havaittuihin, kehitettäviin kohteisiin. Yksiköt, joiden tulokset ovat merkittävästi keskiarvon alle, saavat erityisapua tilanteen parantamiseksi. Työhyvinvointia parannetaan erityisesti vapaa-ajalla tapahtuvan liikunnan määrää kasvattamalla ja monipuolistamalla. Liikunnalla ennaltaehkäistään tuki- ja liikuntaelinsairauksia sekä parannetaan ihmisten jaksamista työssä.

Yrityskulttuurin osalta tavoitellaan vahvaa ratkaisu- ja asiakaskeskeisyyttä sekä myyntiorientoituneisuutta. Tarjooma on keskeinen osa ydinliiketoiminnan kilpailukykyyn kehittämistä. Tarjoaman kehittämisessä tukeudutaan S-ryhmän strategiaan. Asiointikokemus kaikissa toimipaikoissa on vaikutusalueen kilpailijoihin

nähdén paras. Palveluiden tulee olla mahdollisimman helposti ja kattavasti saatavissa joka puolella toimialuetta. Tätä edesautetaan toimintamallien ja markkinointiviestinnän parantamisella.

Kuluttajaosuuskunnan rooliin kuuluu luontevasti vastuullisuuden edelläkävijyys. KOK mahdollistaa alueensa elinvoimaisuuden kehittymistä lähtökohtaisesti omalla kannattavalla toiminnallaan. KOK osallistuu toimialueensa yritysten kaupalliseen yhteistoimintaan, hyväntekeväisyyteen, järjestötoiminnan ja yksilöurheilun tukemiseen.

5.2 Tulosodotuksia

Koillismaan Osuuskaupan kokonaismyynnin ennakoidaan kasvavan vuonna 2017 ja tuloskehityksen paranevan siten, että Osuuskaupan kokonaistulos muodostuu positiiviseksi. Tulosta parannetaan strategiassa määriteltyjen muutosohjelmien avulla: työtuntiohjauksella tehostetaan henkilöstön käyttöä ja parannetaan marketkaupan tehokkuutta, yhteisten kulujen vähentämiseen tähdätään järjestelmällisellä hankintojen kilpailuttamisella sekä kiinteistöjen energiatehokkuuteen satsaamalla, myynnin ja keskittämisen kasvattaminen marketkaupassa tapahtuu järjestelmällisen ja tehokkaan asiakasomistaja-markkinoinnin ja valikoimaratkaisujen avulla, halpuutuksen jatko takaa yksiköiden hintakilpailukyvyyn ja tuo sitä kautta myyntiin lisävolyymia. Vuoden 2017 tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää näissä toimenpiteissä onnistumista ja toimintaympäristön pysymistä vakaana. Vuonna 2017 vahva tavoitteemme on, että olemme toimialueemme monipuolisin ja parhain palvelujen tarjoaja. Tulemme myös jatkamaan rooliaamme maakunnallisena kehittäjänä.

KOILLISMAAN OSUUSKAUPPA

TULOSLASKELMA

	<u>1.1.-31.12.2016</u>		<u>1.1.-31.12.2015</u>	
Liikevaihto		82 290 632,74		81 442 761,00
Liiketoiminnan muut tuotot		109 438,71		123 139,99
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	62 227 372,64		61 431 008,87	
Ulkopuoliset palvelut	460 363,70	62 687 736,34	372 902,27	61 803 911,14
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	7 213 009,13		7 448 975,26	
Henkilösivukulut	1 912 136,66	9 125 145,79	1 850 759,59	9 299 734,85
Poistot ja arvonalentumiset		1 752 349,48		1 972 022,29
Liiketoiminnan muut kulut				
Toimitilavuokrat	1 347 979,25		1 197 699,74	
Muut kulut	7 404 099,75	8 752 079,00	7 424 280,22	8 621 979,96
Liikeylijäämä (-alijäämä)		82 760,84		-131 747,25
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)		-563 129,88		-745 532,73
Ylijäämä (alijäämä) ennen tilipäätössiirtoja ja veroja		-480 369,04		-877 279,98
Tilinpäätössiirrot (+/-)		485 974,58		1 064 729,05
Tuloverot (+/-)		0,00		0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		<u>5 605,54</u>		<u>187 449,07</u>

KOILLISMAAN OSUUSKAUPPA

T A S E

VASTAAVAA	<u>31.12.2016</u>		<u>31.12.2015</u>	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	300 162,65		339 048,94	
Aineelliset hyödykkeet	18 201 890,89		18 383 537,93	
Sijoitukset	4 297 227,34	22 799 280,88	4 466 851,48	23 189 438,35
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	6 862 863,34		6 945 507,57	
Pitkäaikaiset saamiset	30 258,33		30 258,33	
Lyhytaikaiset saamiset	2 912 175,50		2 402 838,53	
Rahat ja pankkisaamiset	2 036 610,99	11 841 908,16	4 007 571,45	13 386 175,88
		34 641 189,04		36 575 614,23
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Osuuspääoma	1 207 319,30		1 207 319,30	
Vararahasto	714 000,00		714 000,00	
Osuusmaksurahasto	161 910,51		120 833,54	
Käyttörahaso	3 356 084,45		3 168 635,38	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	5 605,54	5 444 919,80	187 449,07	5 398 237,29
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ		<u>5 470 191,49</u>		<u>5 956 166,07</u>
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma	15 354 033,71		17 714 226,35	
Lyhytaikainen vieras pääoma	8 372 044,04	23 726 077,75	7 506 984,52	25 221 210,87
		34 641 189,04		36 575 614,23

	TUNNUSLUVUT				
	2012 – 2016				
	2012	2013	2014	2015	2016
Liikevaihto	84,0	85,4	85,0	81,4	82,3
Liikeylijäämä/-alijäämä					
-Milj. €	0,0	0,7	0,5	-0,1	0,1
-%:a liikevaihdosta	0,0	0,8	0,6	-0,2	0,1
Ylijäämä/tappio ennen tilinpäätössiirtoja					
-Milj. €	-0,8	-0,1	-0,4	-0,9	-0,5
-%:a liikevaihdosta	-0,9	-0,1	-0,5	-1,1	-0,6
Oman pääoman tuotto-%	-6,8	-1,0	-3,9	-8,4	-4,8
Sijoitetun pääoman tuotto-%	0,0	2,3	1,5	-0,3	0,6
Omavaraisuusaste, %	25,9	26,9	26,6	27,9	28,4
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen					
-Milj. €	5,8	1,3	0,9	0,4	2,3
-%:a liikevaihdosta	6,9	1,6	1,1	0,5	2,8
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana					
kokoaik.	145	139	134	119	121
osa-aik.	<u>61</u>	<u>73</u>	<u>76</u>	<u>76</u>	<u>75</u>
	206	212	210	195	196

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Oman pääoman tuotto-% =	$\frac{\text{tulos ennen tilinpäätössiirtoja} - \text{välittömät verot}}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus, (keskim.)}} \cdot 100$
Sijoitetun pääoman tuotto-% =	$\frac{\text{tulos ennen tilinpäätössiirtoja} + \text{korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat} - \text{pakolliset varaukset, (keskim.)}} \cdot 100$
Omavaraisuusaste, % =	$\frac{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus}}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \cdot 100$
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen=	käyttöomaisuusinvestoinneista suoritettu määrä
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana =	$\frac{\text{kuukausien loppulukemien summa}}{12}$